

Αντώνης Δραγανίγος, αποστολή στη Βαρκελώνη

Η επίσκεψή μας στη Βαρκελώνη έγινε μετά από πρόσκληση του CUP («Υποψηφιότητα Λαϊκής Ενότητας» Καταλονίας) για συμμετοχή στη διεθνή διάσκεψη που οργάνωσε υπό τον γενικό τίτλο «για τη λαϊκή κυριαρχία και την αυτοδιάθεση» (for the popular sovereignty and the self determination).

Στόχος της διάσκεψης ήταν η συμβολή στην επεξεργασία του παραπάνω δημοκρατικού ζητήματος, όπως αυτό αναδεικνύεται στην περίπτωση του αγώνα για τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για την ανεξαρτησία της Καταλονίας, αλλά και τη σχέση του με το κοινωνικό ζήτημα, τον αντικαπιταλιστικό αγώνα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι αντιπροσωπείες που πήραν μέρος στο συνέδριο προέρχονταν από ένα πολύ πλατύ φάσμα δυνάμεων: Το Σιν Φέιν από την Ιρλανδία, το Εργατικό Κόμμα της Βρετανίας, την Αριστερά και την Παρεμβατική Αριστερά (Interventionistische Linke) από τη Γερμανία, το Μπλόκο από την Πορτογαλία, το HDP από την Τουρκία, τα νεότευκτα RAZEM από την Πολωνία και RISE (Respect, Independence, Socialism and Environmentalism) από την Σκωτία, το ΚΚ Αυστρίας, το Κόμμα Πειρατών από την Ισλανδία, ενώ πήραν μέρος και εκπρόσωποι κινημάτων από άλλες περιοχές της Ισπανίας (SORTU από την χώρα των Βάσκων, SAT από την Ανδαλουσία, BNG από την Γαλικία).

Η διεθνής διάσκεψη πραγματοποιήθηκε με την αφορμή ενός πολύ σημαντικού πολιτικού γεγονότος για την Καταλονία, αλλά και για την Ισπανία γενικότερα, μια μεγάλη πολιτική εκδήλωση για την «υπογραφή» της «Εθνικής Συμφωνίας για το Δημοψήφισμα» (National Pact for the Referendum).

Μέσα σε μια κατάμεστη αίθουσα από 2.000 συμμετέχοντες, εκπρόσωποι των «κοινωνικών οργανώσεων» της Καταλονίας -από επιμελητήρια και καθηγητές πανεπιστημίου έως τα γραφειοκρατικά συνδικάτα και τον διευθύνοντα σύμβουλο της Μπαρτσελόνα(!)- μίλησαν και τοποθετήθηκαν υπέρ του δημοψηφίσματος και της ανάγκης να διεξαχθεί τον Οκτώβρη.

Ο κόσμος που ήταν εκεί στήριζε το δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία με τρόπο εκδηλωτικό, με πλακάτ και συνθήματα, ενώ στο τέλος τραγούδησαν τον εθνικό ύμνο της Καταλονίας.

Θέση υπέρ της ανεξαρτησίας των περιοχών τους από το ισπανικό κράτος πήραν, επίσης, και οι τρεις εκπρόσωποι των αριστερών οργανώσεων από τις περιοχές που προαναφέρθηκαν.

Με ομιλίες γεμάτες πάθος, εκπρόσωποι των οργανώσεων αυτών στράφηκαν ενάντια στο ισπανικό κράτος, το οποίο στα μάτια τους εκπροσωπεί όχι μόνο την βάρβαρη επίθεση των ισπανών βιομηχάνων και τσιφλικάδων, αλλά και τη μισητή συνέχεια του φρανκισμού, του αντιδραστικού καθολικισμού και της βασιλείας. Είναι, λοιπόν, πιθανό να βρισκόμαστε μπροστά στην ανάδυση ενός νέου τύπου «εθνικού ζητήματος» από τα σπλάχνα της πάλαι ποτέ αυτοκρατορικής Ισπανίας, το οποίο έρχεται για να μας θέσει ορισμένα από τα βασικά ερωτήματα του μέλλοντος!

Η Καταλονία και η «νέα» σχέση ταξικού-εθνικού

Δυναμικοί εργατικοί αγώνες αναδύονται στο προσκήνιο στη μητρόπολη της Βαρκελώνης, αλλά και ευρύτερα στην Καταλονία

Η ισπανική κοινωνία είναι, όπως συμβαίνει και σε ολόκληρη την Ευρώπη, ταξικά κατακερματισμένη! Θηριώδης ανεργία σε ποσοστό πάνω από 30%, μια χαμένη γενιά χωρίς δουλειά, σπουδές και μέλλον, με ιδιωτικοποιημένα όλα τα βασικά αγαθά — ενδεικτικά, στη Βαρκελώνη οι τιμές για το νερό είναι απλησίαστες, στο δε «δημόσιο πανεπιστήμιο» υπάρχουν δίδακτρα που ξεκινούν από 800 ευρώ τον χρόνο και κλιμακώνονται ανάλογα με το εισόδημα.

Στην πιο συγκλονιστική στιγμή της διήμερης επίσκεψης, η ηγεσία του νέου συνδικάτου εργατών στη βιομηχανία κρέατος (από τις μεγαλύτερες του κλάδου στην Ευρώπη), που ιδρύθηκε με τη βοήθεια και τη στήριξη του CUP, μας μίλησαν για συνθήκες δουλειάς «χειρότερες από τα ζώα που σταβλίζονται», για 18-22 ώρες δουλειάς την ημέρα, ύπνο πολλές φορές μέσα στα εργοστάσια, συμβάσεις κάθε είδους, αλλεπάλληλα εργατικά ατυχήματα, πρακτικές διάσπασης των εργατών ανάλογα με την εθνικότητά τους, με πλήρη συνεργασία των επίσημων «κίτρινων» εργοδοτικών συνδικάτων.

Απέναντι σε αυτήν την επίθεση, όμως, αναπτύσσονται αντιστάσεις! Δυναμικοί εργατικοί αγώνες αναδύονται στο προσκήνιο στη μητρόπολη της Βαρκελώνης, αλλά και ευρύτερα στην Καταλονία. Από την πρόσφατη νικηφόρα απεργία των λιμενεργατών, στον εν εξελίξει απεργιακό αγώνα των εργαζομένων στο μετρό. Από το τεράστιο λαϊκό κίνημα του PAH (Πλατφόρμα Προσβεβλημένων από Εξώσεις) που έχει ανατρέψει χιλιάδες πλειστηριασμούς λαϊκών κατοικιών, στους καθημερινούς αγώνες των σωματείων, των εργατικών λεσχών-κοινωνικών χώρων.

Παράλληλα, εμφανίζεται το ζήτημα της ανεξαρτησίας, της λαϊκής κυριαρχίας και της αυτοδιάθεσης, που στην περίπτωση της Ισπανίας φαίνεται να παίζει κεντρικό ρόλο και να γίνεται δρόμος για να βγει στην επιφάνεια το «κοινωνικό ζήτημα», να στραφούν μαζικά οι καταπιεσμένες λαϊκές τάξεις κατά των καταπιεστών τους, να διεκδικήσουν την επιστροφή των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειάς τους. Η κατακερματισμένη κοινωνία ψάχνει να πάρει την εκδίκησή της.

Οι εκπρόσωποι του SAT από την Ανδαλουσία μίλησαν για την καταπίεση των καπιταλιστών-τσιφλικιάδων, ενώ όπως μας εξήγησαν οι σύντροφοι του CUP, θεωρούν ότι η γη τους έχει «καταληφθεί από τους ισπανούς κατακτητές και τσιφλικιάδες», τους συνεργάτες του Λαϊκού Κόμματος και του Φράνκο, που έκλεψαν τον λαϊκό τους πολιτισμό για να τον κάνουν φολκλόρ στην ισπανική τουριστική βιομηχανία. Για να μην μιλήσουμε για την πιο γνωστή ιστορία της «Χώρας των Βάσκων»...

Αυτή ακριβώς είναι και η «καταστατική απόπειρα» του CUP. Το κόμμα, που υφίσταται εδώ και δέκα περίπου χρόνια, έχει στο DNA του την προσπάθεια να συνδυάσει οργανικά στην πολιτική του τον αγώνα

για την ανεξαρτησία της Καταλονίας με την αντικαπιταλιστική πάλη ή και το αντίστροφο. Άλλωστε, η ιεράρχηση δεν αποτελεί σχήμα λόγου. Το CUP στην πολιτική του δεν αυτονομεί το ζήτημα της ανεξαρτησίας από το ζήτημα της δημοκρατίας ή των κοινωνικών δικαιωμάτων. Αντίθετα, εμμένει να βλέπει την «ανεξαρτησία» ως «εργαλείο» για καλύτερους όρους διεκδίκησης του λαϊκών και εργατικών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Η τάση της αμφισβήτησης της υπόστασης των σημερινών «εθνικών κρατών», ως αποτέλεσμα της παρόξυνσης των κοινωνικών αντιθέσεων και της ανισομετρίας, που αλλού (ιταλικός Βορράς, Φλάνδρα) παίρνει ακροδεξιά, ξενοφοβικά, ρατσιστικά χαρακτηριστικά, στην περίπτωση της Ισπανίας εκφράζεται λαϊκά, δημοκρατικά και προς τα αριστερά. Δεν στρέφεται ενάντια «στους φτωχούς του Νότου», αλλά ενάντια στη «Μαδρίτη», με ό,τι αυτή εκφράζει. Φαίνεται δε ότι εδώ βαραίνει καθοριστικά η ιστορική κληρονομιά της ισπανικής επανάστασης και του εμφύλιου, η εμπειρία του φρανκισμού και της αντιφασιστικής πάλης.

Όμως, το ζήτημα της σύνδεσης εθνικού-ταξικού, της «ιεράρχησης» και των «προτεραιοτήτων», το ζήτημα τελικά του αν στην πολιτική του CUP στην πράξη ηγεμονεύει το εργατικό-λαϊκό-ταξικό στοιχείο ή το «πανεθνικό-δημοκρατικό», αποκτά καιρική σημασία και έχει βασανίσει πολύ το ίδιο το κόμμα. Στην πιο σημαντική μέχρι τώρα συζήτηση στο εσωτερικό του, που αφορούσε το εάν θα δοθεί ψήφος ανοχής για την εκλογή του προέδρου της κυβέρνησης της Καταλονίας, στο συνέδριο που έγινε με τη συμμετοχή όλων των μελών προέκυψε ισοδύναμο αποτέλεσμα, απειλώντας να βυθίσει σε κρίση την οργάνωση. Τελικά, καταλήχθηκε ότι «στηρίζουμε τη συντηρητική κυβέρνηση της Καταλονίας κριτικά, γιατί συμφωνούμε στην ανάγκη του δημοψηφίσματος, διαφωνώντας στο κοινωνικό της πρόγραμμα, το οποίο αντιπαλεύουμε τόσο μέσα όσο και έξω από τη Βουλή».

Η στάση αυτή όμως οδήγησε το CUP να ψηφίσει και τον προϋπολογισμό που έφερε στη βουλή η «ανεξαρτησιακή» κυβέρνηση Πουτζεμόντ, με μειώσεις των δημόσιων δαπανών σε παιδεία και υγεία και περαιτέρω προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων. Έτσι, στην πράξη η ιεράρχηση έχει ήδη γίνει και το «εθνικό ζήτημα της Καταλονίας» αποτελεί προτεραιότητα...

Είναι γεγονός, βεβαίως, ότι σε αυτά τα κινήματα δεν δρα μόνο η «αριστερά τους», στην όποια εκδοχή της. Δρουν επίσης δυνάμεις μικροαστικές και μεσοαστικές, ακόμα και αστικές. Η αστική τάξη της Καταλονίας, στον καυτό ανταγωνισμό που έχει προκαλέσει η καπιταλιστική κρίση, επιλέγει να ανταγωνιστεί με την ισπανική αστική τάξη και το κράτος της. Για να το πετύχει, αξιοποιεί το προϋπάρχον καταλανικό ανεξαρτησιακό κίνημα με τις λαϊκές του ρίζες, προσπαθώντας να το στρέψει υπέρ των επιδιώξεων της, ενίοτε με επιτυχία. Η αστική τάξη της Καταλονίας και το πολιτικό της προσωπικό δεν υποστηρίζουν και δεν θα υποστηρίξουν την ανεξαρτησία «μέχρι τέλους», πιθανόν και να μην πραγματοποιήσουν καν το δημοψήφισμα για το οποίο έχουν εκλεγεί. Τη χρησιμοποιούν μόνο όσο και όταν χρειάζεται προκειμένου να προωθήσουν τα συμφέροντά τους και να διαπραγματευτούν με τη Μαδρίτη.

Τα διλήμματα, λοιπόν, μάλλον είναι μπροστά. Στην Καταλονία, αυτή είναι η δεύτερη απόπειρα δημοψηφίσματος για το ζήτημα της ανεξαρτησίας. Η πρώτη, το 2011, ήταν αποτυχημένη, καθώς το δημοψήφισμα δεν διεξήχθη ποτέ. Τι θα επακολουθήσει αν και η δεύτερη απόπειρα αποτύχει; Στη συνάντηση με την πρόεδρο της Βουλής της Καταλονίας και στην αντίστοιχη που έγινε αμέσως μετά με τον πρωθυπουργό, προβλήθηκε ισχυρά το ζήτημα της δημοκρατίας. Όμως, αυτό από μόνο του προφανώς δεν αρκεί ούτε για να οδηγήσει σε σύγκρουση με το ισπανικό κράτος ούτε και –κυρίως– να στρατεύσει τις λαϊκές τάξεις σε έναν αγώνα για την υπεράσπιση και διεύρυνση των δικαιωμάτων τους.

Το ισπανικό κράτος τηρεί, όπως ήταν αναμενόμενο, άτεγκτη στάση. Δεν επιτρέπει τη διενέργεια του δημοψηφίσματος, προβάλλοντας την αιτιολογία της αντισυνταγματικότητας. Πρέπει να υποθέσουμε ότι όχι μόνο δεν θα υποχωρήσει αλλά, αντίθετα, θα κλιμακώσει την επίθεσή του, θέτοντας σκληρά διλήμματα σε όλο το πολιτικό σύστημα — συμπεριλαμβανομένων των Podemos, οι οποίοι για την ώρα δεν παίρνουν

θέση! Χαρακτηριστικά, λίγο καιρό πριν, έγινε στη Βαρκελώνη διαδήλωση 2.000 αστυνομικών με καλυμμένα τα πρόσωπα ενάντια στο CUP — προαναγγέλλοντας τον χαρακτήρα που θα λάβει η σύγκρουση, εφόσον επιλεγεί αυτός ο δρόμος.

Είναι προφανές, τέλος, ότι όλα τα παραπάνω συνδέονται άρρηκτα με το θέμα της στάσης απέναντι στην ΕΕ. Κι αυτό διότι είναι αντιφατικό για μια αριστερή εργατική-λαϊκή λογική να διεκδικεί το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης από το εθνικό κράτος, αλλά όχι από την ΕΕ — εκτός αν πρόκειται για μια καθαρά αστική διεκδίκηση της ολιγαρχίας που θέλει να «παίξει μόνη της» στα πλαίσια της ολοκλήρωσης. Αλλά στην περίπτωση της Αριστεράς στην Καταλονία δεν πρόκειται προφανώς για κάτι τέτοιο.

Με μια αισιόδοξη ματιά θα μπορούσε κανείς να πει ότι κάτι αλλάζει στη στάση της ευρωπαϊκής Αριστεράς απέναντι στην ΕΕ. Στη σχετική συζήτηση, ο εκπρόσωπος του πορτογαλικού BLOCO πήρε ξεκάθαρη θέση για τον χαρακτήρα της και τάχθηκε υπέρ της αποδέσμευσης, τονίζοντας ότι μόνο αυτή μπορεί να κόψει τον δρόμο στην Ακροδεξιά. Το ίδιο και αρκετά μικρότερα και ρεύματα. Αυτό δεν εκφράζεται προφανώς στο επίπεδο των θέσεων των μεγάλων θεσμικών κομμάτων της σοσιαλδημοκρατίας (Εργατικό) ή της «ευρωπαϊκής αριστεράς» (die Linke), αλλά κανείς πια δεν υπερασπίζεται την «Ευρώπη» και όλοι νοιώθουν υποχρεωμένοι να πουν κάτι (επι)κριτικό.

Άλλωστε, η ελληνική εμπειρία –η εμπειρία δηλαδή της στροφής του ΣΥΡΙΖΑ– έχει παίξει καταλυτικό ρόλο και στην Ευρώπη.

Το CUP και η ανεξάρτητη αντικαπιταλιστική αριστερά

Το CUP είναι ένα κόμμα που τοποθετείται στην καταλανική ανεξαρτησιακή Αριστερά. Σαν κόμμα διαθέτει σημαντική δύναμη στην περιοχή και στις τελευταίες εκλογές πήρε περίπου 10%. Διαθέτει ένα δίκτυο δημάρχων και δημοτικών συμβούλων σε χωριά και μικρές πόλεις γύρω από τη Βαρκελώνη, οι οποίες σημειωτέον είναι ισχυρά εργατικές περιοχές (Μπανταλόνα, Αραγκόνα κλπ).

Η καταλανική ανεξαρτησιακή Αριστερά διαθέτει και «συνδικαλιστική πτέρυγα» μέσω του συνδικάτου COS (Εργατικός Συνδικαλιστικός Συντονισμός), που έχει παρέμβαση σε πολλούς εργασιακούς χώρους, με έμφαση τις υπηρεσίες και τους χώρους όπου εργάζεται η νέα βάρδια και η νεολαία. Έχει δώσει σημαντικούς νικηφόρους αγώνες, παρά το μικρό του μέγεθος. Ταυτόχρονα, κομμάτια της ανεξαρτησιακής Αριστεράς συμμετέχουν σε άλλα συνδικάτα, όπως είναι η μαζική αναρχοσυνδικαλιστική CGT, στις εργατικές λέσχες-Casals, στο κίνημα ΡΑΗ κατά των εξώσεων. Στο φοιτητικό κίνημα, το συνδικάτο SEPC, από τα μαζικότερα συνδικάτα, είναι ενταγμένο στην ανεξαρτησιακή Αριστερά, έχοντας ταυτόχρονα πολύ μαχητική στάση απέναντι στις εκπαιδευτικές αναδιαρθρώσεις.

Στην δουλειά τους στην Τοπική Αυτοδιοίκηση οι σύντροφοι του CUP μας εξήγησαν ότι ιεραρχούν τα ζητήματα της επαναφοράς στους Δήμους της ευθύνης για τις κοινωνικές υπηρεσίες, την κοινωνική αλληλεγγύη (με στήριξη και του πλούσιου δικτύου κοινωνικών κέντρων που υπάρχουν σε πολλές

περιοχές), την προώθηση των ήπιων μορφών ενέργειας, την κυκλική οικονομία, την προώθηση των κοινωνικών δημοκρατικών δικαιωμάτων και την αναγέννηση της ιστορικής μνήμης. Και αν πολλά από αυτά δεν εντυπωσιάζουν για τη ριζοσπαστικότητά τους (άλλωστε αποτελούν κατευθύνσεις και της ΕΕ), είναι γεγονός ότι τα ζητήματα των δημόσιων αγαθών και της ιστορικής μνήμης έχουν εξέχουσα σημασία στην Ισπανία.

Τα μεν πρώτα, επειδή μετά από δεκαετίες νεοφιλελεύθερης επίθεσης, τα πάντα είναι ιδιωτικοποιημένα. Όσο για το ζήτημα της ιστορικής μνήμης, η αναγκαιότητα πηγάζει από το ότι μετά το τέλος της δικτατορίας, οι κυρίαρχες τάξεις και το πολιτικό τους προσωπικό προστάτευσαν απόλυτα τον μηχανισμό του Φράνκο μέσα στο κράτος, επιδίωξαν να «εξαλείψουν» κάθε μνήμη της 40χρονης χούντας. Μέχρι που απαγόρευαν την αναψηλάφηση των μαζικών δολοφονιών και των ομαδικών τάφων, με αποτέλεσμα να υπάρχουν ακόμη και σήμερα, 40 χρόνια μετά, αγνοούμενοι!. Όσον αφορά το CUP, είναι ένα κόμμα δημοκρατικό, οργανωμένο κυρίως στο τοπικό επίπεδο.

Επιδιώκει οι βουλευτές και οι κάθε είδους εκπρόσωποι στα κρατικά όργανα να είναι υπό τον διαρκή έλεγχο της βάσης. Για να μην αυτονομηθούν, έχει οριστεί ανώτερος μισθός, περίπου ίσος με τον μισθό ενός ειδικευμένου εργάτη στην Ισπανία, με τα υπόλοιπα χρήματα να πηγαίνουν στο κόμμα. Οι βασικές αποφάσεις, όπως αυτή που αφορούσε τη στάση απέναντι στην κυβέρνηση, λαμβάνονται με καθολική ψηφοφορία μετά από συνέλευση.

Το CUP δεν αποτελεί μια «εθνική πολιτική δύναμη». Κατεβαίνει μόνο στις εκλογές στην Καταλονία. Δεν συμμετέχει στις εθνικές εκλογές, καθώς δεν αναγνωρίζει την κυριαρχία του «ισπανικού κοινοβουλίου», ούτε στις ευρωπαϊκές, για τον ίδιο λόγο. Αυτό όμως, στην πράξη, θέτει και ένα όριο στη δράση και την παρέμβασή του. Γιατί όσο η πολιτική έκφραση παραμένει στο τοπικό επίπεδο, αντικειμενικά το τοπικό-«εθνικό» στοιχείο θα ηγεμονεύει, ενώ στο συνολικό πολιτικό πεδίο τον κύριο ρόλο θα τον παίζουν τα κυρίαρχα ρεφορμιστικά σχέδια.

Έτσι, η ισπανική και καταλανική Αριστερά εξακολουθεί να βασανίζεται από το δίπολο «ρεφορμισμού-κινηματισμού», με αποτέλεσμα την αδυναμία να ενώσει τους αγώνες, να τους εκφράσει και να τους πάει μέχρι τέλους. Δημιουργείται λοιπόν μια μεγάλη αναντιστοιχία κοινωνικής δυναμικής και της πολιτικής της έκφρασης.

Η «αντικαπιταλιστική ιδεολογία» του CUP συνιστά ένα μάλλον ασαφές πλαίσιο, πιο κοντά στην υπεράσπιση των «δημόσιων αγαθών» και των «δικαιωμάτων», παρά σε μια νέα σοσιαλιστική και κομμουνιστική προοπτική. Είναι ένα σχέδιο πιο πολύ αντινεοφιλελεύθερο και όχι σχέδιο ρήξης με την αστική τάξη και το κράτος της, χωρίς συγκροτημένη επαναστατική «ψυχή».

Όμως, η πολιτική πάλη στις μέρες μας απαιτεί μια πολύ ανώτερη συγκρότηση, προκειμένου να μπορεί κανείς να αντισταθεί στα επιτακτικά πολιτικά ερωτήματα των επόμενων μηνών. Την ημέρα της αναχώρησής μας από τη Βαρκελώνη, το Σοσιαλιστικό Κόμμα (PSOE) επανεξέλεξε στην ηγεσία του τον Σάντσεθ, τον προηγούμενο γραμματέα που είχε καθαιρεθεί επειδή δεν έδινε «ψήφο ανοχής» στον Ραχόι. Πιθανόν, λοιπόν, να ανοίγει ο δρόμος για μια συμμαχία Podemos-Σοσιαλιστών η οποία, στην περίπτωση που δεν έχει συγκροτημένο «αντίπαλο από τα αριστερά», θα τσακίσει όλο το μαζικό και πολύ αξιόλογο λαϊκό κίνημα που αναπτύχθηκε τα χρόνια της κρίσης στην Ισπανία. Η αναντιστοιχία ανάμεσα στο ριζοσπαστισμό του κινήματος και τις διάφορες πολιτικές του εκφράσεις βαθιάειν -και- στην Ισπανία. Υπάρχει άραγε θέληση και «εφόδια» σε δυνάμεις σαν το CUP να γίνουν πόλος αναφοράς σε ένα διαφορετικό δρόμο συσπείρωσης των αντικαπιταλιστικών δυνάμεων; Δύσκολο ερώτημα...

Δημοσιεύθηκε στο ΠΡΙΝ, 28.5.2017